

KNIŽNIČNO- INFORMAČNÝ SYSTÉM TRITIUS A JEHO VYUŽITIE

MGR. DAGMAR KRAJŇÁKOVÁ

Thanks to the Tritius Library and Information System, the Spišské Cultural Centre and Library is able to provide its users with quality services without any restrictions. Tritius connects the library with users and content providers. These features of the system increase the attractiveness of the library and the number of visitors. Tritius enables to provide new services such as the possibility of pre-registering in the library, shelving of books, maintain a new and more attractive online catalogue, manage user access to their accounts, and last but not least, make reservations for library materials and loan extensions directly from the comfort of their homes.

Keywords: Tritius; library and information system; pre-registration; shelving; on-line catalogue

- krajnakova@skcak.sk
- The Spiš Cultural Center and Library
Letná 33/28
052 01 Spišská Nová Ves
- <https://www.skcak.sk/>

Spišské kultúrne centrum a knižnica ako verejná knižnica v Spišskej Novej Vsi s regionálnou pôsobnosťou používa od roku 2019 najnovší a najmodernejší knižnično-informačný systém *Tritius* – katalogizačný, informačný systém novej generácie. Spišská knižnica od roku 1998 do roku 2019 používala knižnično-informačný systém LIBRIS, avšak servis systému fungoval v obmedzenom režime, bez aktualizčných modulov potrebných pre knižnicu. Tento systém bol zastaraný, nekompatibilný, navyše, nespĺňal najnovšie požiadavky a trendy v knihovníctve. Keďže LIBRIS je slovenský automatizovaný knižnično-informačný systém napísaný pre MS DOS, s nástupom novších verzií MS Windows strácal možnosti spolupráce s novšími operačnými programami a na fungovanie by potreboval program DOSBox, preto knižnica zvažovala zakúpiť celkom nový systém a zvolila si *Tritius*.

TRITIUS VO VŠEOBECNOSTI

Tritius ako webový knižnično-informačný systém podporuje digitálne prostredie a umožňuje ľahšie prepojenie s ďalšími systémami a zdrojmi. Systém je bezpečný, používa šifrovaný protokol HTTPS, dodržiava všetky medzinárodné formáty, normy a pravidlá. Vďaka kompletnému webovému rozhraniu uľahčuje mobilitu knižnice a umožňuje využívať knihovničke časti od-

kiaľkoľvek a kedykoľvek. „*Tritius* je nový katalogizačný informačný systém. Byl navržen pro evidování jakýchkoli dokumentů v jakékoli sbírce. Není tedy určen jenom pro knihovny. Zároveň je to úplný knihovní systém nastupující po systému Clavius, nejrozšířenějším knihovním systému v České i Slovenské republice. Důležité je také to, že *Tritius* je webový, což znamená, že je použitelný na kterémkoli zařízení, ve kterém má uživatel nainstalovaný běžný internetový prohlížeč. Funguje tedy bez jakékoli instalace na počítači“ (Machátová, 2021).

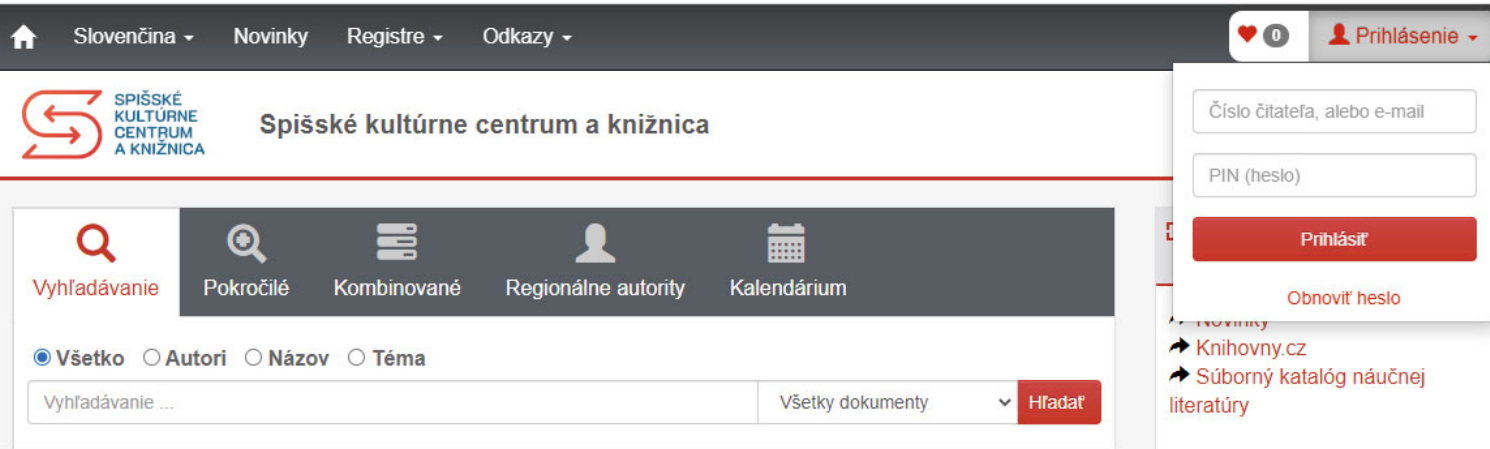
Webové aplikácie sú dnes medzi používateľmi obľúbené práve pre ich dostupnosť. Je prospešné, že aj *Tritius* patrí k moderným webovým aplikáciám, ktoré je možné prevádzkovať na rôznych zariadeniach, bez ohľadu na hardvér a operačný systém, teda aj on beží na operačných systémoch, ako napríklad Windows, Mac, Linux, ale aj Android, Apple iOS, a to bez zložitej inštalácie. Podporujú ho aj všetky webové prehliadače, ako napríklad Mozilla Firefox, Google Chrome, Internet Explorer, Opera a i. Machátová (2021) uvádza, že „webové aplikace jsou v dnešní době velice oblíbené hlavně díky jejich skvělé dostupnosti. Jediné co pro jejich užívání musí uživatel znát je webová adresa. *Tritius* je tedy webová aplikace, kterou lze provozovat na široké škále zařízení bez ohledu na operační systém. Funguje na všech běžných operačních systémech a zároveň také na moderních mobilních zařízeních. Zásadní je absence složité instalace.“

Informačný systém Tritius umožňuje evidovať a prehľadávať akúkoľvek zbierku informácií. V súčasnosti podporuje všetky moderné štandardy pre integráciu s ďalšími systémami, ako aj všetky knihovnícke štandardy MARC21, FRBR, RDA, OAI-PMH, NCIP. Knihovnícky systém je nastavený na používanie interného formátu MARC21 s použitím najaktuálnejších katalogizačných pravidiel RDA. Vďaka podpore štandardu Unicode, systém podporuje všetky národné abecedy, ktoré obsahujú viac ako 100 000 znakov. Texty je možné písať v latinke, azbuke, štandardnou čínštinou a mnohými abecedami. Tritius je nástupcom Clavia.

TRITIUS V PRAXI

Modul výpožičného protokolu je vyvíjaný s možnosťou využitia technológie RFID čipov, čo umožňuje čitateľom online platbu poplatkov pomocou integrovanej platobnej brány tak, aby mohli kedykoľvek

a odkiaľkoľvek uhradiť rôzne druhy poplatkov. Cieľom knižnice je neustále uľahčovať prístup širokej verejnosti k službám. Používatelia taktiež môžu využívať nový online katalóg na webovej stránke knižnice (<https://kniznica.skcak.sk/>). Katalóg je prehľadný, rýchly, s responzívnym dizajnom a môže prilákať do knižnice nových čitateľov nielen z radov mladšej generácie. Systém umožňuje predregistráciu čitateľov, podeliť sa o zážitky z čítania na sociálnych sieťach či požičiavanie elektronických kníh. Niektoré z funkcií online katalógu sú dostupné len registrovaným používateľom s platným ročným členským poplatkom (rezervácia, predĺženie výpožičiek a pod.). Do čitateľského konta sa čitateľ má možnosť prihlásiť vpravo hore v hlavnom menu online katalógu (Obr. 1) zadaním čísla preukazu alebo e-mailovej adresy a hesla. Používateľ prostredníctvom vstupu do svojho čitateľského konta získava všetky potrebné informácie o platnosti členského poplatku, o svojich aktuálnych výpožičkách, o histórii svojich výpožičiek, rezerváciách, predĺženiach, všetkých ostatných poplatkoch, objednávkach a pod.

Obr. 1 Prihlásenie sa do konta v online katalógu

Medzi novinky, ktoré sme v knižnici zaviedli počas pandémie COVID-19, patrí služba objednávanie si kníh z poličky – Odloženie kníh z poličky. Po vyhľadání knihy v online katalógu v prípade, že je daná kniha „Dostupná“, má používateľ možnosť využiť službu „Odložiť z poličky“. Používateľ aktivuje službu stlačením tlačidla „Získať“, následne mu knihovník danú knihu odloží z regálu a zašle e-mail s informáciou o jej vyzdvihnutí. V prípade, že je daná kniha požičaná, nedostupná, tak si ju používatelia môžu zarezervovať v online katalógu ako doteraz. Služba

Odloženie z poličky sa veľmi osvedčila a je aj naďalej využívaná čitateľmi. V súčasnosti si čitatelia z pohodlia domova dokážu vyhľadať knihu v online katalógu a pracovníci knižnice ju pripravia na vyzdvihnutie. Ide o ďalší krok knižnice a jej priblíženie sa prostredníctvom služieb čitateľom.

Na základe pandemických nariadení bolo jedným z opatrení i umiestnenie všetkých vrátených kníh do karantény. Aj v tomto prípade sa osvedčil systém Tritius, v ktorom sa dala vytvoriť služba zaradiť vracajúce knihy do karantény, pričom túto akciu je

možné nastaviť v samotnom systéme, čo jednoznačne uľahčuje prehľad o umiestnení dokumentov v knižnici. Pracovníci knižnice a používatelia na základe zaradenia vrátených kníh do karantény majú túto informáciu k dispozícii aj v online katalógu. S aktuálnymi pandemickými opatreniami súvisí i obmedzený počet návštevníkov v priestoroch knižnice. V Tritiu je možné nastaviť i akciu na upozornenie čitateľov, a to pre maximálny počet čitateľov a počet prítomných čitateľov v priestoroch knižnice. Nový webový katalóg sprístupňuje dáta používate-

lom a širokej verejnosti a na základe rôznych kritérií ich umožňuje vyhľadávať, triediť, zoradiť, exportovať, zdieľať na sociálnych sieťach atď. Katalóg využíva moderné technológie, a tak je do určitej miery zabezpečené i rýchle a kvalitné hľadanie. V tejto súvislosti uvádzame prehľad využívania vstupov do elektronického katalógu z priestorov knižnice, ale aj mimo nej (Obr. 2). Na základe údajov z obrázka môžeme konštatovať, že ide o jednoznačný nárast využívania elektronického katalógu z priestoru mimo knižnice.

5. ELEKTRONICKÉ SLUŽBY KNIŽNICE

504 Počet vstupov do elektronického katalógu z priestoru knižnice	928
505 Počet vstupov do elektronického katalógu z priestoru mimo knižnice	14 473
506 Počet vstupov do elektronického výpožičného protokolu z priestoru knižnice	33
507 Počet vstupov do elektronického výpožičného protokolu z priestoru mimo	3 200

Obr. 2 Elektronické služby knižnice v roku 2020

Knižnica z hľadiska inštalácie a správy Tritia využíva hosting systém, čo znamená, že systém nekupuje a ani ho neinštaluje na vlastný server (t. j. v budove knižnice), ale server i systém je majetkom dodávateľa systému, ktorý zároveň zaisťuje centrálnu správu serveru i systému, ochranu, pravidelnú aktualizáciu, archiváciu a poskytuje ju knižnici ako službu. Knižnica pristupuje k systému prostredníctvom internetu. Tento spôsob je pre ňu výhodný, keďže jej nevznikajú ďalšie žiadne nákla-

dy na hardvér, ale uhrádza sa len paušálna čiastka za hosting.

Knižnice v súčasnosti menia svoju rolu. Stávajú sa z nich vzdelávacie a kultúrne centrá, ktoré združujú používateľov podľa ich záujmov a ktoré zároveň zaznamenávajú a odporúčajú používateľom vhodné tituly. Knižnično-informačný systém Tritius tak prepája čitateľa, knižnicu a poskytovateľov obsahu. Tieto vlastnosti Tritia zvyšujú atraktivitu knižnice a jej návštevnosť.

ZOZNAM POUŽITÝCH ZDROJOV

- Tritius © EFFECTIVA SOLUTIONS S. R. O. Tritius.cz [online]. 2021 [cit. 2021-09-01]. Dostupné na internete: <<http://www.tritius.cz/>>.
- MACHÁTOVÁ, Lenka. 2021. *Tritius* [online]. [cit. 2021-09-01]. Dostupné na internete: <<https://wiki.knihovna.cz/index.php/Tritius>>.
- ŠILHA, Jiří. Tritius – Webový informačný systém. In *Sdružení knihoven ČR* [online]. [cit. 2021-09-01]. Dostupné na internete: <http://www.sdruk.cz/data/xinha/sdruk/ks2014/Tritius_2014.pdf>.